

## Alvdal kommune

### SÆRUTSKRIFT

Arkivsak: 20/1953

#### **SAMLET SAKSFREMSTILLING - HØRING - NOU 2020:15 DET HANDLER OM NORGE - BÆREKRAFT I HELE LANDET. UTREDNING OM KONSEKVENSER AV DEMOGRAFIUTFORDRINGER I DISTRIKTENE.**

**Saksnr.**        **Utvalg**  
22/21        Kommunestyret

**Møtedato**  
25.03.2021

Endelig vedtak fattes i: Kommunestyret

#### **Vedlegg:**

18.12.20 Høring – NOU 2020:15 Det handler om Norge – Bærekraft i hele landet. Utredning om konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene.

#### **Melding om vedtak sendes til**

Kommunal- og Moderniseringsdepartementet Postboks 8112 DEP 0032 OSLO  
Høringsuttalelser skal avgis digitalt på regjeringen.no. Dette gjøres under «Send inn høringssvar» på <https://www.regjeringen.no/2815127>.

#### **Saksopplysninger:**

Ved kongelig resolusjon av 11. oktober 2019 oppnevnte regjeringen et utvalg som skulle utrede konsekvensene av demografiutfordringer i distriktene. Utvalget ble ledet av Victor Norman. Utvalget har nå lagt fram sin innstilling og Det Kongelige Kommunal- og Moderniseringsdepartement har sendt rapporten til høring. Høringsfrist er 26. mars 2021. Utvalget har utredet konsekvenser av demografiutfordringer i distriktene, og mener analysene viser at det er et stort behov for nytenkning om distriktenes plass i det norske samfunnet og om distriktpolitikken.

KS Innlandet arrangerte et møte med fylkesordfører og ordførerne den 3. februar. Her ble det gitt innspill til saken med sikte på å samle seg om noen felles forslag som fylkeskommunen og kommunene benytter i sine høringsuttalelser. Kommunedirektørens saksframstilling og innstilling er sammenfallende med uttalelsen til KS Innlandet, med noen tillegg.

I regjeringens presentasjon heter det: «Strategien skal vise vei for næringsutvikling i disse områdene (distriktene), og løfte frem viktige satsninger. Strategiene skal svare på hvordan man kan ta mulighetene og ressursene i disse områdene i bruk på en bærekraftig måte, og samtidig bidra til at Norge lykkes med å utnytte våre naturgitte forutsetninger i den pågående grønne omstillingen. Dette er den ene halvdel av fellessatsingen på distriktsnæringslivet gjennom strategiene for kyst og fjell/innland.» Fjellområdene er store og med rike naturressurser, som er viktige både for lokalsamfunnene, det norske storsamfunnet og globalt. Storsamfunnet må i større grad akseptere dette, og forholde seg til blant annet de spesielle vilkårene for den viktige matproduksjonen og beredskapen disse samfunnene utfører for oss alle.

Kommunene må ha økonomi til å yte gode og likeverdige tjenester nært folk. Det er urovekkende å se meldinger om kutt i tjenester både for små, mellomstore og store kommuner, blant annet for å innfri krav fra sentrale myndigheter på flere områder. Det samme gjelder for fylkeskommunene, som blant annet sliter med å opprettholde tilbud ved de videregående skolene i distriktene. Noe som sikrer at ungdommen får mulighet til å utdanne seg til de oppgaver næringslivet og det offentlige har behov for i årene som kommer. Vedlikeholde og bygge ut fylkesveiene og et kollektivtilbud som mange steder er bortimot fraværende. Levende lokalsamfunn med velfungerende kommuner er en forutsetning for å utvikle gode destinasjoner og annen næringsutvikling. En mer offensiv distriktspolitikk kan iverksettes gjennom flere av de satstingsområdene som er valgt ut av regjeringen, som også sier at digitalisering vil være et gjennomgående tema og at samarbeid mellom offentlige aktører skal vektlegges. De fire områdene er:

- Verdiskaping som kommer lokalsamfunn til gode.
- Kunnskap og kompetanse for økt verdiskaping.
- Bærekraftig arealforvaltning – økt medvirkning, legitimitet og kapasitetsbygging.
- Infrastruktur som en sentral forutsetning for næringsutvikling.

### **Saksvurdering:**

#### ***Utfordringsbildet – mot stabilisering av folketallet?***

Utvalget gir en god beskrivelse av situasjonen i distriktene som også er dekkende for situasjonen i Innlandet. Befolkningsnedgang, aldring og spredt bosetting gir mange utfordringer. Demografien er utfordrende med langt flere eldre og synkende befolkningstall. Utvalget legger til grunn SSB sitt mellomalternativ og antar at fram til 2040 vil folketallet stabilisere seg i sentralitetsklasse 5 og 6, - synke med 1%. Dette er nok svært optimistisk, erfaringen de seinere år er at lav-alternativet til SSB er det som ligger nærmest den faktiske utvikling. Telemarksforskning sine framskrivninger viser også en klart mer negativ utvikling slik Brantzæg-utvalget viser til. Utvalget viser til at fødselsoverskuddet er borte i distriktene og at flyttestrømmen må snu, fra byene mot distriktene. Dette vil kreve svært sterke virkemidler om en skal lykkes.

Utvalget peker på at det er ikke arbeid alene som kan få folk til å bli eller flytte til distriktene. Både næringsliv og kommuner sliter med å rekruttere kvalifisert arbeidskraft. Det erfarer vi stadig, både i det offentlige og det private næringslivet. Det er det gode liv med svært mange andre kvaliteter enn det byene har å by på som kan sikre bosettingen. Distriktspolitikken må bidra til å skape bærekraftige samfunn som gir folk og virksomheter lyst til å komme og å bli værende.

#### ***To tanker i hodet***

Det er store muligheter for å utvikle gode arbeidsplasser i lokalt næringsliv og svært gode lokalsamfunn å bo og leve i ved aktiv politikk. For å lykkes med dette må en ha et realistisk bilde av de utfordringer som våre distrikter står overfor. Det krever at en samtidig som en leter fram og markedsfører de muligheter som ligger her erkjenner at vi må omstille oss til en annen demografi og finne helt nye løsninger for å kunne yte gode tidsriktige tjenester til framtidens innbyggere. Vi må arbeide på begge disse fronter samtidig for å nå våre mål. Å skape grunnlag for det gode liv i Innlandet selv med noe færre innbyggere i deler av vårt område er målet.

***Norge eldes – vi er først ute***

Innlandet er første fylke som har flere eldre enn unge, det er tunge nasjonale trender og utfordringer knyttet til finansiering og tilstrekkelig kompetanse / arbeidskraft er felles utfordringer. At dette må løses ved nasjonale tiltak er vi helt enige i. Vår situasjon gir muligheter for å utvikle nye løsninger i sektoren og i næringslivet i form av produkter og tjenester til en etter hvert kjøpesterk gruppe (silver economy). Finansieringen av ressurskrevende tjenester sammen med oppgaveglidning fra sykehus til kommune må løses om tilliten til våre tjenester skal opprettholdes på sikt.

***Infrastruktur for regionforstørring***

Utviklingen siden mars 2020 med korona har vist de digitale mulighetene og mangelen på høyhastighets bredbånd i betydelige deler av Innlandet. For at vår befolkning skal kunne delta i samfunnslivet, for undervisning og arbeid, og for å kunne effektivisere både i offentlig og privat sektor er vi helt avhengig av å få dette på plass. Markedet løser ikke dette, her må staten tungt inn.

Når vi kan bruke 200-300 milliarder kroner på halvannet år i koronatiltak må noen få milliarder kroner til dette være lett å få på plass.

For å utvikle større bo- og arbeidsmarkeder er vi avhengig av sammenhengende gode veger. Det er tiden det tar å reise mer enn antall kilometer som teller. Vi er enig med utvalget at det virker som sløsing med samfunnets midler å bygge ny veg for så å legge på bompenger som gjør at den blir brukt mindre enn behovet er. Her bør en se på alternative finansieringsformer der kapasiteten på vegen ikke overskrides. Innlandet har 7000 km fylkesveg med store etterslep på vedlikehold og utbedring, dette er svært uheldig for bosetting og næringsliv i tillegg til trafiksikkerheten.

Hele Innlandet har «distriktsutfordringer» og for å styrke regionen bør det også satses på regionforstørring i mer sentrale områder. Aksen Elverum – Raufoss må bygges ut til 110 km/t slik at vi kan få et tyngre bo og arbeidsmarked uavhengig av det sentrale Oslo/Viken.

***Velfungerende boligmarkeder***

I deler av fylket er markedsverdien av en bolig mindre enn byggekostnaden, og det er lite tilbud av leiligheter, rekkehus mv i distriktskommunene. Lav verdi gjør at boliger ikke selges eller leies ut, men blir fritidsboliger. For å få folk til å flytte til distriktene må en utvikle et mer differensiert boligtilbud, dette vil også bidra til at eldre kan få mer tilpassede boliger. Når en skattefritt kan øke verdien på en normal leilighet i byen tilsvarende en netto årslønn pr år vil det innebære stor risiko og flytte ut. Det må utvikles ny policy og virkemidler for å jevne ut denne ubalansen. Virkemidler i Husbanken for å avlaste risiko kan være en av disse.

***Kompetanse***

For å sikre god kompetanse til private og offentlige arbeidsgivere i distriktene er det viktig å kunne ta utdanningen/etterutdanningen ved siden av jobb og uten å flytte. Det er derfor viktig at det utvikles programmer som kan tas desentralt. Universitets- og høyskolesektoren må stimuleres til å utvikle slike programmer og virkemidler for å sikre bestilling av dette. Hedmark og Oppland distriktshøgskole var i sin tid pioner på desentralisert høyere utdanning, her har vi fortsatt god kompetanse på slik utdanning. Det bør umiddelbart etableres en ordning som sikrer driften av lokale studiesteder som -Tynset Studie- og høyskolesenter, som er viktige for å gi desentraliserte og fleksible studie- og kompetansetilbud tilpasset de lokale behovene.

### ***Inntektssystemet – finansiering av kommunal sektor***

Finansiering av sektoren er avgjørende for at det kan ytes likeverdige tjenester i alle deler av landet. Det er nå et eget utvalg som gjennomgår Inntektssystemet og det er positivt at de kan vurdere om hyttekommuner som har mange fritidsbeboere bør kompenseres for merutgifter knyttet til det. Av større betydning er nok andre regionalpolitiske elementer i systemet, det er klart at distriktsutfordringene er minst like store i deler av Innlandet som i nord. Uttellingen i systemet bør derfor knyttes til omfang av slike utfordringer uavhengig av hvor i landet området ligger.

### ***Forsøk med nye virkemidler***

Utvalget foreslår å prøve ut og evaluere en del nye virkemidler før disse om de har den ønskede effekt tas i bruk i stor skala. Gratis barnehage/SFO, førerkort 16-åringer, samling av statlige arbeidsplasser mv er interessante. Innlandet kan egne seg godt som en forsøksregion i denne sammenheng og bør søke om å bli forsøksområde. For å gi området større frihet for å utvikle gode løsninger bør en også vurdere å søke en «frikommunestatus» der statlig sektorstyring slippes opp.

### ***Distriktsnæringsutvalget***

Det vises til de vurderinger KS- styret / kommunestyret / formannskapet gjorde i sak om uttalelse til Distriktsnæringsutvalget NOU 2020:12. Et svært viktig virkemiddel er differensiert arbeidsgiveravgift og det er avgjørende viktig å minst opprettholde nivået på denne.

### **Vedtaket konsekvenser for klima og miljø.**

Konsekvenser er ikke vurdert i saken.

### **Innstilling:**

Kommunestyret kjenner seg godt igjen i den situasjonsbeskrivelsen utvalget gjør av utfordringene i distriktene og støtter opp om å utvikle tiltak innen den «brede distriktpolitikken» som kan gi likeverdig grunnlag for å utvikle attraktive og gode lokalsamfunn. Utvikling av nye arbeidsplasser er viktig, det vises her til utredningen om næringsretta virkemidler i NOU 2020:12 Brantzæg-utvalget. Skal en lykkes i å snu flyttestrømmen slik Norman-utvalget foreslår kreves det svært sterke virkemidler.

Etter vårt syn er følgende tiltak svært viktige;

- ***Forsøk;*** Innlandet fylke bør bli forsøksfylke for utprøving av nye distriktpolitiske virkemidler i tråd med utvalgets anbefalinger. Det bør også søkes «frikommuneforsøk» med fristilling fra statlige retningslinjer for å skape nye gode løsninger – rammestyring.
- ***Digital infrastruktur og veger:*** Det viktigste tiltaket innen infrastrukturetsatsing er at Høyhastighets bredbånd til alle husstander må på plass og statens finansiering må sikre dette der markedet ikke leverer, Dette må også omfatte mobiltelefoni. I tillegg er det viktig å prioritere regionforstørring gjennom utbedring av fylkes og riksvegnettet.
- I tillegg er det viktig å prioritere regionforstørring gjennom utbedring av fylkes og riksvegnettet.
- ***Desentralisert utdanning;*** Å kunne ta utdanning og oppdatere kompetanse uten å flytte er viktig og det må sikres virkemidler for å utvikle dette tilbudet til vårt fylke. Det bør umiddelbart etableres en ordning som sikrer driften av lokale studiesteder som -

Tynset Studie- og høyskolesenter, som er viktige for å gi desentraliserte og fleksible studie- og kompetansetilbud tilpasset de lokale behovene.

- **Boligmarkeder;** Det må tas en gjennomgang av skattesystem og virkemidler i Husbanken for å utvikle et mer velfungerende boligmarked («prøvebolig og seniorbolig») i distriktene og en bedre balanse mellom sentrum – periferi.
- **Finansiering av kommunal sektor;** I gjennomgangen av Inntektssystemet vurdere om «hyttekommuner» med stort antall deltidsinnbyggere skal kompenseres for ekstra kostnader og må sikre at de regionalpolitiske elementene kompenserer ut fra de faktiske distriktsutfordringer som eksisterer i ulike områder. Økningen i antall eldre krever kompetanse og penger, det kreves nasjonale tiltak for å finansiere sektoren herunder ressurskrevende tjenester

### **Kommunestyret behandlet saken i møte 25.03.2021 :**

Endrings- og tilleggsforslag fra Alvdal Senterparti, v/Olov Grøtting:

*Kulepunkt 2:*

*Digital infrastruktur, veier, jernbane og kollektivtrafikk: Det viktigste tiltaket innen infrastrukturens satsing er at høyhastighets bredbånd til alle husstander må på plass og statens finansiering må sikre dette der markedet ikke leverer, Dette må også omfatte mobiltelefoni. I tillegg er det viktig å prioritere regionforstørring gjennom utbedring av fylkes og riksvegnettet, jernbane og kollektivtilbud.*

*Stryk punktet som er dobbelt, nr 3.*

*Kulepunkt 6 (nytt punkt 5):*

*Finansiering av kommunal sektor; I gjennomgangen av Inntektssystemet vurdere om «hyttekommuner» med stort antall deltidsinnbyggere skal kompenseres for ekstra kostnader og må sikre at de regionalpolitiske elementene kompenserer ut fra de faktiske distriktsutfordringer som eksisterer i ulike områder. Dette kan gjøres ved å legge opp til en inntektsmodell der deltidsinnbyggere med høystandard sekundærbolig innlemmes i inntektsgrunnlaget i sekundærkommunen med en prosentsats, f.eks. 10 eller 20 % og da regnes som 80 eller 90 % i primærkommunen. Økningen i antall eldre krever kompetanse og penger, det kreves nasjonale tiltak for å finansiere sektoren herunder ressurskrevende tjenester.*

Tilleggsforslag fra Alvdal Høyre v/Ingvar Brohaug:

*Det kreves særskilte tiltak for å snu trenden i demografiutfordringene i distriktene. Alvdal kommune ønsker derfor at regjeringen skal starte en prosess der det skal utredes 2 forvaltningsnivåer i Norge, og dermed avvike fylkeskommunen.*

Ved votering ble innstillingen enstemmig vedtatt.

Det ble så votert over endrings- og tilleggsforslag:

- Ved votering over første endrings- og tilleggsforslag fra Alvdal Senterparti, ble dette enstemmig vedtatt.

- Ved votering over andre endrings- og tilleggsforslag fra Alvdal Senterparti, ble dette enstemmig vedtatt.
- Ved votering over tilleggsforslag fra Alvdal Høyre, falt dette med 4 mot 13 stemmer.

Ved votering over innstillingen med vedtatte endrings- og tilleggsforslag ble dette enstemmig vedtatt.

### Vedtak

Kommunestyret kjenner seg godt igjen i den situasjonsbeskrivelsen utvalget gjør av utfordringene i distriktene og støtter opp om å utvikle tiltak innen den «brede distriktpolitikken» som kan gi likeverdig grunnlag for å utvikle attraktive og gode lokalsamfunn. Utvikling av nye arbeidsplasser er viktig, det vises her til utredningen om næringsretta virkemidler i NOU 2020:12 Brantzæg-utvalget. Skal en lykkes i å snu flyttestrømmen slik Norman-utvalget foreslår kreves det svært sterke virkemidler.

Etter vårt syn er følgende tiltak svært viktige;

- **Forsøk;** Innlandet fylke bør bli forsøksfylke for utprøving av nye distriktpolitiske virkemidler i tråd med utvalgets anbefalinger. Det bør også søkes «frikommuneforsøk» med fristilling fra statlige retningslinjer for å skape nye gode løsninger – rammestyring.
- **Digital infrastruktur, veier, jernbane og kollektivtrafikk:** Det viktigste tiltaket innen infrastrukturensatsing er at Høyhastighets bredbånd til alle husstander må på plass og statens finansiering må sikre dette der markedet ikke leverer, Dette må også omfatte mobiltelefoni. I tillegg er det viktig å prioritere regionforstørring gjennom utbedring av fylkes og riksvegnettet, jernbane og kollektivtilbud.
- **Desentralisert utdanning;** Å kunne ta utdanning og oppdatere kompetanse uten å flytte er viktig og det må sikres virkemidler for å utvikle dette tilbudet til vårt fylke. Det bør umiddelbart etableres en ordning som sikrer driften av lokale studiesteder som - Tynset Studie- og høyskolesenter, som er viktige for å gi desentraliserte og fleksible studie- og kompetansetilbud tilpasset de lokale behovene.
- **Boligmarkeder;** Det må tas en gjennomgang av skattesystem og virkemidler i Husbanken for å utvikle et mer velfungerende boligmarked («prøvebolig og seniorbolig) i distriktene og en bedre balanse mellom sentrum – periferi.
- **Finansiering av kommunal sektor;** I gjennomgangen av Inntektssystemet vurdere om «hyttekommuner» med stort antall deltidsinnbyggere skal kompenseres for ekstra kostnader og må sikre at de regionalpolitiske elementene kompenserer ut fra de faktiske distriktsutfordringer som eksisterer i ulike områder. Dette kan gjøres ved å legge opp til en inntektsmodell der deltidsinnbyggere med høystandard sekundærbolig innlemmes i inntektsgrunnlaget i sekundærkommunen med en prosentsats, f.eks. 10 eller 20 % og da regnes som 80 eller 90 % i primærkommunen. Økningen i antall eldre krever kompetanse og penger, det kreves nasjonale tiltak for å finansiere sektoren herunder ressurskrevende tjenester.